

CRNA GORA
UPRAVA ZA STATISTIKU
IV Proleterske 2, 81000 Podgorica
Tel: +382 (0) 20 230 811
Fax: +382 (0) 20 230 814
E-mail: contact@monstat.org

IZVJEŠTAJ O KVALITETU ZA 2018. GODINU

Indeks prometa u trgovini na malo

Odgovorno lice: Milena Jolić

Odsjek: Odsjek statistike kratkoročnih indikatora

Sadržaj:

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju	3
1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja.....	3
1.2 Pravni osnov	3
1.3 Statističke jedinice.....	3
1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja	3
1.4.1 Sektori	3
1.4.2 Statistička populacija	3
1.5 Referentna geografska oblast.....	4
1.6 Koncepti i definicije	4
1.7 Klasifikacije	4
1.8 Frekvencija prikupljanja podataka.....	4
1.9 Dinamika objavljivanja podataka	4
1.10 Metodologija.....	4
1.11 Bazni period	4
1.12 Jedinica mjere	4
1.13 Izvor podataka.....	5
1.14 Metod prikupljanja podataka.....	5
2. Relevantnost - Korisnici podataka	5
2.1 Potrebe korisnika.....	5
2.2 Zadovoljstvo korisnika	5
3. Tačnost i pouzdanost	5
3.1 Tačnost - Opšta ocjena.....	5
3.2 Uzoračka greška	5
3.3 Neuzoračka greška	6
3.3.1 Greška obuhvata	6
3.3.2 Greška mjerenja.....	6
3.3.3 Greška neodaziva	6
3.4 Sezonska prilagođavanja	7
3.5 Revizija podataka.....	7
3.5.1 Politika revizije podataka	7
3.5.2 Praksa revizije podataka	7
3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka.....	7
4. Pravovremenost i tačnost objave podataka	7
4.1 Pravovremenost.....	7
4.2 Tačnost objave podataka	8
5. Dostupnost i jasnoća	8
5.1 Kalendar objave podataka.....	8
5.2 Pristup kalendaru objave podataka	8
5.3 Saopštenja.....	8
5.4 Publikacije	8
5.5 Onlajn baza podataka	8
5.6 Pristup mikro podacima.....	8
5.7 Popunjenost metadate.....	8
6. Uporedivost	9
6.1 Prostorna uporedivost.....	9
6.2 Vremenska uporedivost.....	9

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju

1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ocjena ukupnog prometa kao i praćenje dinamike kretanja prometa u trgovini na malo. Dobijeni podaci se koriste za analizu efekata mjera trgovinske politike, analizu obima i promjena u strukturi lične potrošnje, analizu sezonskih karakteristika potrošnje i kao input za Nacionalne račune. Podaci trgovine na malo predstavljaju vrijednost i obim prodaje. Promet u tekućim cijenama predstavlja vrijednost prometa u trgovini na malo dok promet u stalnim cijenama predstavlja obim prometa u trgovini na malo.

1.2 Pravni osnov

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike (Sl. List Crne Gore br. 18/12) definisane su odredbe za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka. Zakon pruža Upravi za statistiku pravno ovlaštenje da prikuplja i pristupa podacima potrebnim za sprovođenje Programa i Godišnjeg plana. Zakon daje prioritet upotrebi administrativnih podataka, kao i pravo pristupa individualnim podacima koji su rezultat istraživanja ostalih proizvođača zvanične statistike. Kao dopuna zakonskim odredbama, Uprava za statistiku je potpisala više memoranduma o saradnji sa imaočima administrativnih podataka.

1.3 Statističke jedinice

Jedinice statističkog posmatranja za koje se proizvode podaci su preduzeća koja su u Statističkom biznis registru razvrstana u oblasti 47 KD2010.

1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja

1.4.1 Sektori

Jedinice posmatranja su sva preduzeća (privredna društva) čija je osnovna djelatnost trgovina i koja su u Statističkom biznis registru razvrstana u oblasti 47 KD2010.

Iz obuhvata su isključeni preduzetnici i preduzeća koja imaju promet= 0. Klasifikacija preduzeća se vrši prema veličini prometa:

- Klasa 1: 0 - 24.999.EUR
- Klasa 2: 25.000. - 199.999.EUR
- Klasa 3: 200.000. - 999.999.EUR
- Klasa 4: 1.000.000. - 4.999.999.EUR
- Klasa 5: više od 5.000.000.EUR

1.4.2 Statistička populacija

Okvir za uzorak formiran je na osnovu podataka iz Biznis registra Zavoda za statistiku Crne Gore a obuhvata sva aktivna preduzeća (privredna društva) iz oblasti trgovine (oblast 47 KD2010). Iz okvira su isključeni preduzetnici kao i preduzeća koja imaju promet =0. Klasifikacija preduzeća se vrši prema veličini prometa:

- Klasa 1: 0 - 24.999.EUR
- Klasa 2: 25.000. - 199.999.EUR
- Klasa 3: 200.000. - 999.999.EUR
- Klasa 4: 1.000.000. - 4.999.999.EUR
- Klasa 5: više od 5.000.000.EUR

U uzorak su uključena sva preduzeća iz klase 4 i 5 a ostatak je utvrđen metodom slučajnog uzorka. Grupe su određene prema grupi djelatnosti preduzeća:

GRUPA DJELATNOST (KD2010)

- 1 4730
- 2 4711
- 3 4721+4722+4723+4724+4725+4726+4729

- 4 4773+4774+4775
- 5 4751+4771+4772+4759+4753+4763+4743+4754+4752+4761+4762+4764+4765+4776+4777+4778+4741+4742
- 6 4779
- 7 4791+4781+4782+4789+4799+4791
- 8 4719

1.5 Referentna geografska oblast

Podaci se odnose na čitavu teritoriju Crne Gore.

1.6 Koncepti i definicije

Indeksi prometa u trgovini na malo u tekućim cijenama pokazuju dinamiku vrijednosti prometa u trgovini na malo u posmatranom periodu. Indeksi prometa u trgovini na malo u stalnim cijenama pokazuju dinamiku obima prometa u trgovini na malo u posmatranom periodu. Promet robe sa PDV-om - vrijednost ukupnog prometa koji je preduzeće ostvarilo u toku izvještajnog mjeseca na teritoriji Crne Gore i iskazuje se u eurima. Ova varijabla obuhvata ukupan promet koji je preduzeće ostvarilo, bez obzira da li je ostvaren u trgovini na malo ili u nekoj drugoj djelatnosti. PDV - je vrijednost poreza na dodatu vrijednost koji je obračunat kupcu. Broj zaposlenih radnika - definiše se kao ukupan broj zaposlenih koji rade u jedinici posmatranja (uključujući i vlasnike koji rade, partnere koji redovno rade i neplaćene porodične radnike) kao i osobe koje rade izvan jedinice kojoj pripadaju i koje ona plaća (npr. trgovački predstavnici, radnici na isporuci, popravkama i timovi za održavanje). Takođe se uključuju radnici koji ne rade puno radno vrijeme po zakonu zemlje i koji nijesu na platnom spisku, kao i sezonski radnici, zanatlije i radnici koji rade kod kuće a koji su na platnom spisku. Broj radnih sati uključuje časove rada koje lice provede u poslovnim aktivnostima u toku izvještajnog mjeseca. Varijable istraživanja su u skladu sa ESS standardima.

1.7 Klasifikacije

NACE Rev2, COICOP

1.8 Frekvencija prikupljanja podataka

Mjesečno.

1.9 Dinamika objavljivanja podataka

Mjesečno.

1.10 Metodologija

Metodologija Mjesečnog istraživanja trgovine na malo je dostupna na web sajtu MONSTATA: <http://monstat.org/userfiles/file/trgovina/2014/Metodologija%20trgovine%20na%20malo.pdf>

1.11 Bazni period

Za baznu godinu se uzima 2015. godina.

1.12 Jedinica mjere

Promet - u EUR

Broj radnika - brojčano

Promjene u odnosu na prethodni period - procentualno (%)

1.13 Izvor podataka

Podaci se prikupljaju na osnovu uzorka izvještajnih jedinica koje su registrovane u Statističkom biznis registru u oblasti 47 Klasifikacije djelatnosti 2010. Preduzeća popunjavaju podatke na osnovu knjigovodstvene evidencije.

1.14 Metod prikupljanja podataka

Podaci se prikupljaju putem papirnih upitnika (poštom, mailom ili faksom) i elektronskim putem preko web aplikacije.

2. Relevantnost - Korisnici podataka

2.1 Potrebe korisnika

Međunarodni korisnici:

- Eurostat
- Svjetska banka
- UN organizacije
- Međunarodni monetarni fond

Nacionalni korisnici:

- Ministarstva i drugi organi javne uprave
- Lokalne samouprave i drugi organi lokalne uprave
- Centralna banka
- nevladine organizacije
- studenti
- istraživači
- mediji

2.2 Zadovoljstvo korisnika

Uprava za statistiku je usvojila Strategiju upravljanja kvalitetom, Vodič za implementaciju Strategije upravljanja kvalitetom, kao i Implementacioni plan za sprovođenje politike kvaliteta. U cilju mjerenja stepena do kojeg ispunjava svoje obaveze prema korisnicima i u sklopu nove politike kvaliteta, Uprava za statistiku je sproveda istraživanje o zadovoljstvu korisnika. Prikupljanje podataka realizovano je putem web ankete, u periodu od 1. septembra do 20. oktobra 2017. godine. Rezultati istraživanja dostupni su na [web stranici Uprave za statistiku](https://www.monstat.org/userfiles/file/KVALITET/Izvjestaj%20o%20zadovoljstvu%20korisnika.pdf), link: <https://www.monstat.org/userfiles/file/KVALITET/Izvjestaj%20o%20zadovoljstvu%20korisnika.pdf>

3. Tačnost i pouzdanost

3.1 Tačnost - Opšta ocjena

Istraživanje trgovine na malo se radi na bazi uzorka i podaci se dobijaju izvještajnom metodom pa su podložni uobičajenim vrstama greške u vezi sa tehnikom uzorkovanja, neuzorkovanim greškama, greškama prilikom obrade i neodgovora.

3.2 Uzoračka greška

Mjesečno istraživanje trgovine na malo se radi na bazi uzorka. Uključena su sva preduzeća koja imaju godišnji promet veći od 1 000 000 EUR (klasa 4 i 5) a ostala su izabrana metodom slučajnog uzorka pa je logično da postoji greška prilikom nasumičnog uzorkovanja. Koeficijent varijacije je relativna mjera tačnosti ocjene podataka. Pored ove mjere računa se i donja i gornja granica intervala povjerenja.

Indikatori uzoračke greške (A1)

Uzoračka greška se redovno računa (svaki mjesec) za indekse prometa u oblasti 47. Uzoračka greška ukupnog indeksa prometa za oblast 47 (trgovina na malo) je u principu mala i u prosjeku je iznosila 0,01 u toku 2018. godine. Isto toliko je iznosio i koeficijent varijacije.

3.3 Neuzoračka greška

Ne-uzoračke greške se vežu za ostale greške koje nisu vezane za uzorak. U ne-uzoračke greške spadaju: greška obuhvata, greška mjerenja, greška odaziva i greška obrade.

3.3.1 Greška obuhvata

Greška obuhvata je razlika između populacije u okviru i ciljne populacije. U greške obuhvata spadaju: prekomjerni i nedovoljni obuhvat.

Indikator greške obuhvata (A2)

Prekomjerni obuhvat se javlja u slučaju kada preduzeće registrovano u oblasti 47 (oblast koja je predmet posmatranja) dostavi informaciju da se bavi nekom drugom djelatnošću, a ne trgovinom na malo, što znači da nije trebalo da se nađe u okviru za izbor uzorka. Samo 1,3% jedinica u uzorku u 2018. godini je definisano kao prekomjerni obuhvat, što nema uticaja na finalni rezultat. Nedovoljni obuhvat može izazvati potcjenjivanje, jer jedinice koje su ostale van okvira mogu da utiču na krajnji rezultat. Iz tog razloga pravi se procjena uticaja jedinica koje nisu sadržane u obuhvatu. U nedovoljan obuhvat spadaju jedinice koje se bave trgovinom na malo, a registrovane su u drugoj djelatnosti, kao i ona preduzeća koja se registruju u toku posmatrane godine, a van su okvira za formiranje uzorka. Učešće nedovoljnog obuhvata u 2018. godini je bilo 7,8%.

3.3.2 Greška mjerenja

Greške mjerenja su greške koje se javljaju u toku prikupljanja podataka i uzrokuju razlike između evidentirane i stvarne vrijednosti varijable. Posrednom analizom, na osnovu rezultata unosa, vrši se ispravka. Svake godine se od izvještajnih jedinica traže iste varijable, što olakšava popunjavanje upitnika.

3.3.3 Greška neodaziva

Greške neodaziva se javljaju kada nedostaju odgovori na jedno ili na sva pitanja upitnika. U greške neodaziva spadaju: 1. Greške neodaziva na nivou polja, tj. varijable, 2. Greške neodaziva na nivou jedinice posmatranja (upitnika).

Stopa neodaziva jedinica (A3)

Stopa neodaziva jedinice se izračunava kao odnos broja izvještajnih jedinica koje nijesu odgovorile na upitnik i ukupnog broja prihvatljivih izvještajnih jedinica u uzorku. U mjesečnom istraživanju trgovine na malo, stopa neodaziva jedinica je u 2018. godini u prosjeku iznosila oko 7,3%.

Stopa neodaziva za temu

Stopa neodaziva na nivou polja predstavlja odnos anketiranih jedinica koje nisu odgovorile na dato pitanje i ukupnog broja anketiranih jedinica. U mjesečnom istraživanju trgovine na malo, stopa na nivou polja je u 2018. godini u prosjeku iznosila oko 5,9%.

3.3.4 Greška u obradi podataka

Prikupljeni podaci prolaze kroz niz procesa prije konačne ocjene, a to su: šifriranje, unos, editovanje, imputacije, ponderisanje, tabeliranje itd. Greške napravljene u ovim fazama nazivaju se greškama obrade.

Stopa imputacije

Prosječna stopa imputacije na nivou polja je u 2018. godini iznosila 6,8%, dok je prosječna stopa imputacije na nivou upitnika iznosila 6,2%.

3.4 Sezonska prilagođavanja

Eurostatu se šalju kalendarski i sezonski prilagođeni podaci u redovnoj dinamici.

3.5 Revizija podataka

3.5.1 Politika revizije podataka

Uprava za statistiku je usvojila politiku revizije i ista je dostupna na web sajtu <http://www.monstat.org/userfiles/file/o%20nama/2017/Politika%20revizije.pdf>

3.5.2 Praksa revizije podataka

U mjesečnom istraživanju trgovine na malo se koriste redovne revizije. Velike i neplanirane revizije se koriste samo u posebnim slučajevima definisanim politikom revizije.

3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka (A6)

Nije dostupno.

4. Pravovremenost i tačnost objave podataka

4.1 Pravovremenost

Prvi rezultati se objavljuju 35 dana nakon završetka referentnog mjeseca. Upitnici se šalju izvještajnim jedinicama na početku godine (za svih 12 mjeseci). Rok za dostavu podataka je 15 dana nakon završetka referentnog mjeseca. U slučaju dostave podataka putem elektronskog upitnika (web aplikacija), izvještajne jedinice imaju rok od 20 dana nakon završetka referentnog mjeseca da dostave podatke. Generalno, prikupljanje podataka se završava 25 dana nakon završetka referentnog mjeseca. Podaci se objavljuju 35 dana nakon završetka referentnog perioda.

Vremenski jaz objave preliminarnih podataka

Indikator pravovremenosti objave preliminarnih podataka predstavlja vrijeme između datuma poslednjeg dana referentnog perioda i datuma objave prvih podataka. On se može prikazati formulom:

$$T1 = d_{\text{first}} - d_{\text{ref}}$$

$$T1 = 35 \text{ dana}$$

d_{first} - datum izlaska prvih rezultata

d_{ref} - poslednji dan (datum) referentnog perioda

Rokovi za objavljivanje podataka istraživanja trgovine na malo u toku 2018. godine su ispunjeni u skladu sa kalendarom objavljivanja. Kalendar objavljivanja podataka je dostupan na sledećoj web adresi: [http://monstat.org/userfiles/file/o%20nama/2018/Kalendar%20objavljivanja%20statistickih%20podataka%20Zavoda%20za%20statistiku%20za%202018\(1\).pdf](http://monstat.org/userfiles/file/o%20nama/2018/Kalendar%20objavljivanja%20statistickih%20podataka%20Zavoda%20za%20statistiku%20za%202018(1).pdf)

Vremenski jaz objave konačnih podataka

Indikator pravovremenosti objave konačnih podataka predstavlja vrijeme između datuma poslednjeg dana referentnog perioda i datuma objave konačnih podataka. Podaci trgovine na malo se objavljuju 35 dana nakon završetka referentnog perioda u skladu sa Kalendarom objavljivanja podataka. Podaci novog saopštenja se tretiraju kao preliminarni sve do izlaska novog saopštenja pa je vremenski jaz objave konačnih podataka u mjesečnom saopštenju trgovine na malo 75 dana.

4.2 Tačnost objave podataka

Indikator tačnosti predstavlja vremensku razliku između stvarne objave podataka i planirane objave podataka. $P3 = \text{dact} - \text{dsch}$. Što se tiče istraživanja trgovine na malo, tačnost=0, što znači da su podaci objavljeni u skladu sa Kalendarom objave podataka.

5. Dostupnost i jasnoća

5.1 Kalendar objave podataka

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl.list Crne Gore" br. 18/12) se propisuje da proizvođači zvanične statistike pripremaju, ažuriraju i objavljuju Kalendar objavljivanja statističkih podataka. Objavljuje se na internet stranici Zavoda za statistiku najkasnije do 20. decembra za narednu godinu, za sve proizvođače zvanične statistike koji uključuje datume objavljivanja statističkih podataka. Svaka promjena u datumu objavljivanja u Kalendaru objavljuje se unaprijed u skladu sa Procedurom o neplaniranim revizijama.

5.2 Pristup kalendaru objave podataka

[http://monstat.org/userfiles/file/o%20nama/2018/Kalendar%20objavljivanja%20statistickih%20podatka%20Zavoda%20za%20statistiku%20za%202018\(1\).pdf](http://monstat.org/userfiles/file/o%20nama/2018/Kalendar%20objavljivanja%20statistickih%20podatka%20Zavoda%20za%20statistiku%20za%202018(1).pdf)

5.3 Saopštenja

Nova saopštenja mjesečne trgovine na malo su dostupna na:

<http://monstat.org/cg/page.php?id=580&pageid=38>

5.4 Publikacije

Uprava za statistiku objavljuje sljedeće redovne publikacije: Statistički Godišnjak, Crna Gora u brojkama, Mjesečni statistički pregled. Pored navedenih redovnih, Uprava za statistiku objavljuje i vanredne publikacije. Neke od najznačajnijih vanrednih publikacija su sljedeće: Žene i muškarci u Crnoj Gori, Najčešće korišćeni statistički podaci. Sve publikacije koje objavljuje Uprava za statistiku dostupne su na sljedećem linku: <http://monstat.org/cg/publikacije.php>

5.5 Onlajn baza podataka

Podaci trgovine na malo su dostupni na sajtu: <http://monstat.org/cg/pxweb.php>

5.6 Pristup mikro podacima

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl.list Crne Gore" br. 18/12) regulisana su pravila pod kojim spoljni korisnici mogu dobiti pristup individualnim podacima za potrebe istraživanja. Članom 58 definisane su vrste naučnih i istraživačkih organizacija koje mogu dobiti takve podatke. Davanje individualnih podataka bez identifikatora moguće je isključivo na pisani zahtjev naučno-istraživačkih ustanova, u svrhu obavljanja naučnoistraživačke djelatnosti, kao i međunarodnih statističkih organizacija i proizvođača statistike iz drugih država. Istraživački subjekt potpisuje Ugovor sa Upravom za statistiku, kao i Izjavu o poštovanju principa povjerljivosti. Proizvođači zvanične statistike vode posebnu evidenciju o korisnicima i o svrsi za koju su statistički podaci dati na korišćenje.

5.7 Popunjenost metadate

Stopa popunjenosti metadate predstavlja odnos broja popunjenih metadata podataka u odnosu na ukupan broj prihvatljivih metadata polja. Za mjesečno istraživanje trgovine na malo stopa popunjenosti metadata podataka iznosi 100%.

6. Uporedivost

6.1 Prostorna uporedivost

Metodologija ovog istraživanja je ista kao u drugim evropskim zemljama pa su samim tim podaci geografski uporedivi sa podacima drugih EU zemalja.

6.2 Vremenska uporedivost

Podaci trgovine na malo su od 1955. godine objavljivani na godišnjem nivou (obrađeni od strane Federalnog zavoda za statistiku Jugoslavije). Do 2006. godine u okviru za uzorak su se nalazila sva preduzeća koja se bave trgovinom na malo, bez obzira u kojoj djelatnosti su registrovana. Od 2006. godine podaci se obračunavaju po novoj metodologiji i u okvir za uzorak se nalaze samo preduzeća koja su registrovana u oblasti 47 KD2010 (trgovina na malo). Uporedivi podaci su raspoloživi od 2006. godine do danas.

Indikator za uporedivost u vremenu

Dužina uporedivih vremenskih serija se izračunava sledećom formulom: $CC1 = Jlast - Jfirst + 1$ - broj poslednjeg referentnog perioda objavljene statistike - broj prvog referentnog perioda uporedive statistike. Prema navedenoj formuli, dužina uporedive vremenske serije za istraživanje trgovine na malo je 135 meseci (referentni period), a to je 11 godina i 3 meseca.